

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

PAZIŅOJUMS

Rīgā

2022. gada 22. jūnijā

Nr. 21

Par likumu “Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā”

I

Saeima 2022. gada 16. jūnijā ir pieņēmusi likumu **“Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā”** (likumprojekta reģ. Nr. 1527/Lp13) (turpmāk – Likums).

Ar šo Likumu grozīts Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma **10.¹ pants**. Tajā paredzēta sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidoto un pārraidīto **ziņu un informatīvi analītisko raidījumu** vai to daļu nodošana bezatlīdzības lietošanā citiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem un satura pielāgošana **mazākumtautību valodās**.

Likumā noteikts, ka Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome var pieņemt lēmumu par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidoto un pārraidīto ziņu un informatīvi analītisko raidījumu vai to daļu nodošanu bezatlīdzības lietošanā citiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem iekļaušanai to programmās nemainītā veidā.

Atbilstoši Likumam šādus lēmumus Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome var pieņemt, “lai veicinātu Latvijas informatīvās telpas aizsardzību un Latvijas sabiedrības informēšanu par atbalsta sniegšanu **Ukrainas civiliedzīvotājiem**, kā arī vispārēja atbalsta sniegšanu Ukrainas sabiedrībai”.

Likumdevējs piešķīris tiesības Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei apstiprināt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu satura nodošanas kritērijus, kā arī lēmumos paredzēt satura izmantošanas nosacījumus.

Papildus tam likumdevējs paredzējis sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pienākumu valsts valodā veidotos ziņu un informatīvi analītiskos raidījumus vai to daļas pēc iespējas ieskaņot vai subtitrēt mazākumtautību valodās. Pēc likumdevēja ieceres tas darāms, lai nodrošinātu Ukrainas civiliedzīvotājiem ticamu informāciju un veicinātu valsts valodas apguvi.

Likumā paredzēts, ka Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 10.¹ pants ir spēkā līdz 2023. gada 30. jūnijam.

Likuma projekts tapis **parlamentārā** likumdošanas procesā – to sagatavojuši un 2022. gada 8. jūnijā iesniegusi izskatīšanai Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija. Likumprojektam “Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā” tika noteikta **steidzamība** ar 78 balsu vairākumu (*sk. 13. Saeimas pavasara sesijas desmitās sēdes 2022. gada 9. jūnijā stenogrammu*), un Likums tika pieņemts otrajā – galīgajā – lasījumā 2022. gada 16. jūnijā (*sk. 13. Saeimas pavasara sesijas vienpadsmitās sēdes 2022. gada 16. jūnijā stenogrammu*).

Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 75. pantam Valsts prezidents **nevar** prasīt šāda likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlāk kā trešajā dienā pēc tam, kad Valsts prezidents pieņemto likumu saņēmis.

Izsludinot šo Likumu, vēlos izteikt **savu vērtējumu** par šā Likuma mērķi un nozīmi, tā izstrādes un pieņemšanas procesu, kā arī potenciālo ietekmi uz Latvijas informatīvo vidi.

II

Sākotnēji Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums tika pieņemts, lai pēc iespējas ātrāk un efektīvāk nodrošinātu atbalsta sniegšanu **Ukrainas** pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri izceļo no Ukrainas vai kuri nevar atgriezties Ukrainā saistībā ar Krievijas Federācijas izraisīto bruņoto konfliktu (*sk. 13. Saeimas likumprojekta Nr. 1369/Lp13 “Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums” anotācijas 1.2. punktu*).

Savukārt šā **Likuma** izstrādes materiālos ir definēti divi būtiski **atšķirīgi mērķi**, kāpēc nepieciešama jauna Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 10.¹ panta redakcija: 1) nodrošināt Ukrainas civiliedzīvotājiem **uzticamu informāciju** un 2) veicināt **mazākumtautību iedzīvotāju valsts valodas prasmes** (*sk. 13. Saeimas likumprojekta Nr. 1527/Lp13 "Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā" anotācijas 1. punktu*).

Es gribētu uzsvērt, ka Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma normām būtu jābūt vērstām uz atbalsta sniegšanu **tieši Ukrainas** civiliedzīvotājiem. Likuma plāns un uzbūve liedz Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā ietvert tādas normas, kas risina jautājumus, kas **nav** saistīti ar atbalstu Ukrainas civiliedzīvotājiem.

Ukrainas valsts valoda ir ukraiņu valoda (*sk. Ukrainas konstitūcijas 10. pantu un īpaši likumu "Par ukraiņu valodas kā valsts valodas funkcionēšanas nodrošināšanu"*). Tāpēc šobrīd Likumā ietvertais regulējums par satura pielāgošanu mazākumtautību valodās rada neskaidrību, konkrēti **kādās** mazākumtautību valodās saturs tiks pielāgots. Nav skaidrs, kādēļ likumdevējs nav noteicis, ka saturs jāpielāgo **tieši ukraiņu valodā**, kas būtu saskaņā ar Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma mērķi.

Ņemot vērā minēto, Likuma nekonkrētais formulējums par mazākumtautību valodām faktiski **nenodrošina** to, ka, lai atbilstoši Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma mērķim informācija tiktu padarīta pieejama **tieši Ukrainas** civiliedzīvotājiem Latvijā. Ņemot vērā Krievijas īstenoto militāro agresiju pret Ukrainu, nepieļaujami būtu, ka Ukrainas civiliedzīvotājiem svarīga informācija tiktu nodota krievu valodā kā Krievijas Federācijas valsts valodā (*sk. Krievijas konstitūcijas 68. pantu*),

Ja likumdevēja mērķis, pieņemot Likumu, ir bijis šādā veidā veicināt **Latvijas** mazākumtautību iedzīvotāju latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas prasmes, tad šādam regulējumam pēc savas jēgas un satura nav vietas likumā, kurā risināta atbalsta sniegšana **Ukrainas** civiliedzīvotājiem. Tas būtu darāms pavisam citā likumā, skaidri uzrādot sasniedzamo mērķi un pēc būtības diskutējot par tā sasniegšanai piemērotiem līdzekļiem. Nav korekti, maskējoties ar atbalsta sniegšanu Ukrainas civiliedzīvotājiem, Likumā ietvert regulējumu ar pavisam citiem mērķiem un nolūkiem.

Bez tam jau šobrīd sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir iespējams nodot to veidoto saturu komerciālajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem **arī bez** pieņemtā Likuma.

III

Kritiski vērtēju, ka būtisks tiesiskais regulējums, kas skar atbalstu Ukrainas civiliedzīvotājiem un ietekmē Latvijas informatīvās telpas kvalitāti, tika skatīts **steidzamības** kārtībā Saeimas pavasara sesijas noslēgumā. Tas nav ļāvis pienācīgi un kvalitatīvi apspriest un sagatavot pieņemto Likumu, kā arī pienācīgi uzklaut iesaistīto pušu viedokļus.

Nav izsvērti ar satura nodošanu bezatlīdzības lietošanā citiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem saistītie intelektuālā īpašuma jautājumi, kā arī satura pielāgošanas mazākumtautību valodās reālās izmaksas. Tāpat **nav vērtēts**, vai Likumā paredzētais satura bezatlīdzības nodošanas mehānisms nemazinātu Latvijas informatīvās telpas saturisko **daudzveidību** un kādā mērā tas ietekmētu komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu oriģināli veidotā satura apjomu.

Augstu vērtēju līdzšinējo Saeimas Sabiedrisko lietu un cilvēktiesību komisijas veikumu šajā Saeimas sasaukumā un spēju tikt galā ar ļoti sarežģītiem likumdošanas jautājumiem, diemžēl šoreiz paveiktais **nav laba likumdošanas darba piemērs**.

IV

Tā kā Likums stāsies spēkā, aicinu Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi kā par Likuma piemērošanu kompetento institūciju,

pirmkārt, gādāt, lai tā piemērošanas rezultāts būtu vērsts uz **Ukrainas** civiliedzīvotāju atbalsta likuma mērķi un Ukrainas civiliedzīvotājiem būtu pieejami ziņu un informatīvi analītiskie raidījumi **ukraiņu valodā**;

otrkārt, izmantojot tai piešķirto novērtējuma un rīcības brīvību, piemērot Likumu **jēgpilni** un atbilstoši Satversmē noteiktajiem pamatprincipiem un Latvijas stratēģiskajām nacionālajām interesēm **kvalitatīvas informatīvās telpas** uzturēšanā, tostarp **nesamazinot** elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidotā **satura daudzveidību**.

Valsts prezidents

Egils Levits